

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Kurvinen, Heidi; Turunen, Arja

Title: Toinen aalto uudelleen tarkasteltuna : Yhdistys 9:n rooli suomalaisen feminismin historiassa

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Sukupuolentutkimuksen seura, 2018.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Kurvinen, H., & Turunen, A. (2018). Toinen aalto uudelleen tarkasteltuna : Yhdistys 9:n rooli suomalaisen feminismin historiassa. *Sukupuolentutkimus*, 31(3), 21-34.

Toinen aalto uudelleen tarkasteltuna

YHDISTYS 9:N ROOLI SUOMALAISEN FEMINISMIN HISTORIASSA

Heidi Kurvinen & Arja Turunen

Feminismin tulo Suomeen on ajoitettu tutkimuksissa 1970-luvulle, jolloin 1960-luvun loppupuolella toiminut Yhdistys 9 on erotettu feminismistä irralliseksi liikkeeksi. Tässä artikkelissa esitämme, että kahtiajakoon on kaksi syytä. Yhtäältä tutkijat ovat tulkinneet Yhdistys 9:n toimintaa liian suppeasti. Toisaalta he ovat omaksuneet 1970-luvun feministien väheksyviä määritelmiä edeltäjistään. Väitämme, että Yhdistys 9:n ja myöhemmän feministisen liikkeen toimintamuodoista on kuitenkin löydettävissä jatkuvuutta. Osoitamme tämän käyttämällä Yhdistys 9:n arkistoaineistoja ja 1960-luvun sukupuoliroolikeskustelua käsitteleviä lehtitekstejä.

AVAINSANAT: FEMINISMI, YHDISTYS 9, SUOMI, 1960-LUKU, 1970-LUKU

Feminismin historiaa on totutusti tarkasteltu aaltoina, joista ensimmäinen ajoitetaan 1800-luvun puolivälisestä 1900-luvun alkuun ja toinen 1960–1980-luvuille. Kolmannella aallolla tarkoitetaan 1980–1990-luvuilla alkanutta feminististä liikettä, joka on eräiden tulkintojen mukaan saanut jatkokseen jo neljännen aallon (Rømer Christensen, Halsaa & Saarinen 2004, 7; Bromley 2012, 131–149). Suomalaisen feminismin historia on kuitenkin jaoteltu Riitta Jallinojan (1983) esittämän jäsentelyn mukaisesti hieman toisin: ensimmäinen taistelukausi, kuten Jallinoja aaltoja nimittää, alkoi vuonna 1884, jolloin Finsk Kvinnoförening – Suomen Naisyhdistys perustettiin ja päättyi pian sen jälkeen, kun valtiollinen ääni- ja vaalioikeus oli saavutettu vuonna 1906. Toinen taistelukausi ajoittuu vuosiin 1966–1970, ja tarkoittaa käytännössä Yhdistys 9:ää ja sen edustamaa sukupuolirooli- tai tasa-arvoliiikettä. Kolmas alkoi vuonna 1973, jolloin suomenruotsalaisten naisten keskuudessa perustettiin ensimmäiset feministiryhmät Marxist-Feministerna ja Rödkarringarna eli

Puna-akat. Jallinojan (1983, 198–203) mukaan feminismi tuli Suomeen viimeksi mainittujen ryhmien myötä, sillä vasta ne nimesivät itsensä feministeiksi. Yhdistys 9:n hän määrittelee naisasialiikkeeksi, jonka tavoitteena oli sukupuoliroolien muuttaminen ja sukupuolten välisen tasa-arvon lisääminen (Jallinoja 1983, 123–129).

Feminismin aalloista esitettyjä tulkintoja on myös kritisoitu. Tutkijat ovat keskustelleet muun muassa siitä, onko feminismin aalloissa kyse muutoksista ja jatkuvuuksista yhden feminismin sisällä vai edustavatko aallot eri feminismejä. Lisäksi on problematisoitu feminististen sukupolvien ja feminismin eri aaltojen välistä suhdetta. (Lønnå 2004, 42–43; Dahlerup 2004, 68; Evans & Chamberlain 2015.) Kotimaisella tutkimuskentällä Solveig Bergman (2002, 134) on esittänyt, että 1960-luvun sukupuolirooliliike oli suomalaisen toisen aallon feminismin yksi vaihe eikä siitä erillinen liike. Bergmanin jäsenyys noudattelee tanskalaista *Rødstrømpe*-liikettä tutkineen Drude Dahlerupin (1998, 134–135) tapaa

korostaa feministisen liikkeen jatkuvuutta, jolloin 1960-luvun roolikeskustelu näyttyy oman aikansa historiallisesta kontekstista kummunneena feministisen jatkumon yhtenä vaiheena. Bergmanin huomio ei ole kuitenkaan johtanut laajempaan keskusteluun kotimaisen feminismin aalloista, ja kotimaista 1960–1980-lukujen feminismiä on muutenkin käsitelty historiantutkimuksen näkökulmasta vain vähän. Jallinojan sosiologian alan väitöskirja (1983) onkin edelleen tutkimusalan toistuvasti viitattu perusteos.

Feminismin aalloista käyty keskustelu kertoo yhteiskunnallisten liikkeiden tutkimukseen liittyvistä hankaluuksista, sillä liikkeet muuttuvat jatkuvasti sekä sisällöltään että rakenteeltaan. Tuoreimmassa tutkimuksessa feminismi onkin nähty monimuotoisena liikkeenä. Painopisteen muutosta on ohjannut käsitys, jonka mukaan ei ole olemassa yhtä feminismiä vaan erilaisia ja osin ristiriitaisiakin käsityksiä siitä, mitä feminismi on ja miten sitä tulisi harjoittaa. (Bergman 2004, 23, 27–28; Ferree & Martin 1995, 6; Ferree & McClurg 2004, 577–578; Lønnä 2000, 11.) Yhteiskunnallinen liike on myös sosiaalinen konstruktio ja puheen tuote: se on olemassa, kun sen sanotaan ja uskotaan olevan olemassa. Liike koostuu aina useista narratiiveista, mistä johtuen sen eri osat käyvät määrittely- ja tulkintakamppailua siitä, mikä liike on. Täten myös liikkeitä koskeva tutkimustieto on vahvasti riippuvainen teoreettisesta viitekehystä, tutkimusmenetelmistä, aineistoista ja abstraktiotasosta sekä siitä, millaista feminismin määritelmää tutkimuksessa käytetään. (Bergman 2004, 22, 24; Lønnä 2004, 43.)

Tässä artikkelissa esitetty uudelleentulkinta suomalaisen feminismin historiasta kytkeytyy paitsi tutkijoiden myös aikalaistoimijoiden keskinäiseen määrittelykamppailuun siitä, mitä feminismi on. Nojaamme Antoinette Burtoniin (1992, 26), jonka mukaan feministisen liikkeen historiasta tehtyjä tulkintoja tulee tarkastella kriittisesti, sillä ne on tuotettu aina tietyssä historiallisessa kontekstissa. Myös Myra Marx Ferree ja Patricia Yancey Martin

ovat huomauttaneet, että feminismin toista aaltoa koskevat tutkimukset ovat heijastaneet tutkijoiden arvolatautuneita käsityksiä feminismitä. Esimerkiksi ruohonjuuritason toimintaa on pidetty institutionalisoitunutta järjestötoimintaa tärkeämpänä ja aidommin feminismin hengen mukaisena. (Ferree & Martin 1995.)

Väitämme artikkelissamme, että suomalaisen toisen aallon feminismin historiasta esitetyt tulkinnot ovat toistaneet 1970- ja 1980-lukujen taitteessa kirjoitetun Jallinojan tutkimuksen keskeisiä väitteitä, jotka paikantuvat tulkinta-ajankohdan historialliseen kontekstiin, uuden feministisen liikkeen sisäisiin ja ulkoisiin diskurssikamppailuihin sekä lähteiden käyttöön liittyviin ongelmiin. Tarkastelemme aiempien tutkimusten tuloksia Yhdistys 9:n arkistoaineiston ja aikalaiskeskustelua valottavan lehtiaineiston valossa. Kysymme, millainen rooli 1960-luvulla toimineella Yhdistys 9:llä on ollut tutkijoiden tulkinnoissa. Miten ja mihin perustuen tutkijat ovat jäsentäneet sen roolia suomalaisen feminismin historiassa? Kysymyksenasettelu pohjautuu käynnissä olevien tutkimushankkeidemme¹ herättämiin kysymyksiin sekä *Roolien murtajat: Tasa-arvo-keskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle* (Mickwitz ym. 2008) -kirjassa esitettyihin väitteisiin. Kirjan ovat toimittaneet ja kirjoittaneet Yhdistys 9:n aktiivit yhtenä tavoitteenaan oikaista yhdistyksestä tehtyjä tulkintoja oman kokemushistoriansa pohjalta.

FEMINISMIN HISTORIANKIRJOITUKSEN SUUNTAVIIVOJA

Kansainvälisen feministisen liikkeen historian alkuaikojen ajankohdasta on esitetty useita tulkintoja, mutta yleisesti tärkeänä virstanpylväänä pidetään Seneca Fallsissa Yhdysvalloissa vuonna 1848 pidettyä naisten oikeuksien kokousta. Feminismi-käsitettä alettiin käyttää Ranskassa 1880-luvulla, mutta käsitteen kiistanalaisuuden vuoksi sukupuolten tasa-arvon ja naisten oikeuksien kannattajat suosivat nimitystä naisliike. Äänioikeustaistelun vuoksi puhuttiin

1 Arja Turusen tutkimustyö on osa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkijatohtoriprojektia *How Political Became Personal. Feminism in Practice in Finland* (päättönumero 288470). Heidi Kurvinen työstää tutkijatohtoriprojektiaan *The Travelling Image of Bra-burners. Negotiating Meanings of Feminism in the Finnish Mainstream Media from the 1960s to 2007* Turun yliopiston tutkijakollegiumissa (TIAS).

myös suffrageteista ja suffragisteista. Feminismi käsitteenä yleistyi liikkeen nimeksi vasta 1960-luvulla. (Finley & Stringer 2010, 1–11; Freedman 2002, 3–5; Le-Gates 2012, 239.)

Suomessa feminismi-sanaa on käytetty pääsääntöisesti 1970-luvulla alkaneesta liikkeestä ja aiempi naisten oikeuksia ajanut yhteiskunnallinen aktiivisuus on määritelty naisasialiikkeeksi. Käytännössä kumpikin tarkoittaa liikettä, jossa naisilla on katsottu olevan ryhmänä yhteisiä etuja ajettavanaan. (Jallinoja 1983.) Sen sijaan naisliikkeellä viitataan naisten toimintaan laajasti erilaisissa yhteiskunnallisissa liikkeissä, esimerkiksi raittius- ja Marttajärjestössä, joiden toiminnan on kuitenkin katsottu perustuvan naisasialiikkeen määrittelemiin tavoitteisiin naisten yhteiskunnallisesta osallistumisesta (esim. Sulkunen 1987; Ollila 1993). Sukupuolentutkimuksessa feminismi-käsitettä on 1980-luvulta lähtien käytetty sateenvarjoterminä kaikelle sellaiselle toiminnalle, jonka tarkoituksena on ollut haastaa vallitsevat sukupuolten väliset suhteet ja vähentää sukupuolesta johtuvaa syrjintää ja epätasa-arvoa. Täten se sisältää myös ne toimijat, jotka eivät ole kutsuneet itseään feministeiksi. Samalla on haastettu käsityksiä feminismien aalloista ja niiden aktiivisista ja hiljaisista kausista. (Freedman 2002, 3–5; Ferree 2006, 6–7; Laughlin 2011.)

Käytämme tässä artikkelissa feminismiä analyytisenä pääkäsitteenä edellä esitetyn määritelmän mukaisesti. Näemme siis naisten oikeuksien ajamisen feminismien historiaa tarkastelevan tutkimuksen ytimenä. Samanaikaisesti tiedostamme intersektionaalisuuden merkityksen, eli sen, että sukupuolen ohella myös muut eroa tuottavat tekijät, kuten etnisyys ja luokka, ovat vaikuttaneet siihen, miten naiset ja miehet ovat eri aikoina sijoittuneet menneisyyden toimijoiden keskinäisiin valtahierarkioihin ja miten he ovat toimintaansa itse määritelleet (esim. Valovirta 2010). Tämä tarkoittaa myös sitä, että sukupuolten välistä tasa-arvoa eivät ole ajaneet yksinomaan naiset eikä se ole aina tarkoittanut pelkästään naisten asiaa. Lisäksi toiminnan sisältö on määritelty eri aikoina eri tavoin. Feminismin historia on jäsentynyt niin Suomessa kuin muuallakin aaltoina,

koska liikkeen kannattajat ovat määritelleet oman liikkeensä identiteettiä erottautumalla aiemmasta aallosta (Saarenmaa 2010, 277; Rømer Christensen, Halsaa & Saarinen 2004, 7). Lisäksi liikkeen kannattajat ovat omana aikanaan pyrkineet erottautumaan rinnakkaisista toimijoista, jotka ovat ajaneet samankaltaisia tavoitteita samaan aikaan. Tämä on ilmennyt liikkeen sisäisenä keskusteluna niin emansipaation tavoitteista ja keinoista kuin feminismin sanan käytöstäkin (Sulkunen 1984; Henry 2004; Finley & Stringer 2010, 1). Historiantutkijat ovatkin jäsentäneet feminismien aaltoja eri tavoin kuin aikalaistoimijat (Dahlerup 2004, 40).

Feminismin liittyvien määrittelykamppailujen ohella käytettävissä olevat lähteet vaikuttavat sekä toimijoiden että tutkijoiden tulkintoihin. Liike ja sen sisällä toimivat ryhmittymät tekevät jo omana aikanaan valintaa toiminnasta kertovien aineistojen suhteen: joistakin asioista ei jää lähteitä ja jotkut ryhmät jättävät niitä enemmän kuin toiset (Bergman 2004, 24). *Roolien murtaajat* -kirjan kaltainen retrospektiivinen kuvaus kiinnittyy puolestaan kirjoitusajankohtaansa ja kirjoittajien tavoite korjata virhekäsityksiä korostaa niitä puolia yhdistyksen toiminnasta, jotka tukevat heidän argumenttiaan. Myös aineistojen avautumisessa tutkijoiden käyttöön on eriasteista viivettä, ja esimerkiksi aikalaistoimijoiden määrittelykamppailuja valottavan sanomalehtiaineiston käyttö on helpottunut vasta aivan viime vuosina. Tutkimukselliselle uudelleen arvioinnille ja aikaisemman tutkimuksen vakiinnuttamien suomalaisen feminismien historian määrittelyiden kriittiselle tarkastelulle on siis tarvetta. Seuraavaksi siirrymmekin esittelemään Jallinojan tulkintaa Yhdistys 9:stä, tulkintoihin sisältyviä ongelmia ja niiden vaikutusta myöhempiin tulkintoihin.

JALLINOJAN TULKINNAT YHDISTYS 9:STÄ

Yhdistys 9 sai alkunsa vuonna 1965 perustetusta Ryhmä 9:stä, joka kutsuttiin koolle pohjoismaisen sukupuoliroolikeskustelun ja ryhmän jäsenten omien kokemusten innoittamana: perustajajäsenet² olivat tyytymättömiä vallitseviin sukupuolirooleihin ja

2 Ryhmään kuului yhdeksän jäsentä: Johan ja Margaretha Mickwitz, Marja-Leena Mikkola, Klaus Mäkelä, Kati Peltola, Jertta Roos (Blomstedt), Arvo Salo, Marina Sundström (Pimenoff) ja Ritva Turunen.

sukupuolten tasa-arvoa koskeviin ongelmiin. Ryhmä kutsui alkuvuonna 1966 kaikki asiasta kiinnostuneet perustamaan yhdistystä, jonka tarkoituksena oli ”sukupuoleen perustuvan roolijaon perinpohjainen tutkiminen ja muuttaminen”. Yhdistyksen toiminnan päämääräksi asetettiin sellaisen yhteiskunnan luominen, jossa yksilöllä on mahdollisuus toteuttaa itseään sukupuolesta riippumatta. (Jallinoja 1983, 128–132; Mickwitz 2008b; Peltola 2008, 200–202.) Yhdistys 9:n toiminnasta kertovat aikalaisaineistot kuten lehtihaastattelut, julkiset lausunnot ja kokouspöytäkirjat osoittavat, että molempien sukupuolten roolien uudenlaista määrittelyä myös tavoiteltiin aktiivisesti.

Entisen puheenjohtajan Margaretha Mickwitzin mukaan yhdistyksen tarkoituksena oli muuttaa myös miesten ja lasten roolia ja asemaa, mikä tarkoitti samalla erottautumista naisasiajärjestöistä (Mickwitz 2008c, 31; 2008b, 208–210). Yhdistys 9:n jäsenten mielestä Jallinojan tutkimuksen keskeisin virhetulkinta onkin se, että yhdistys määrittellään siinä naisasiajärjestöksi, vaikka sen jäsenet eivät itse määritelleet yhdistystä sellaiseksi. Tutkijoista tähän on kiinnittänyt huomiota vain Irma Sulkunen Jallinojan väitöskirjasta kirjoittamassaan kirja-arviossa (Sulkunen 1984, 71), kun taas myöhemmät tutkijat ovat toistaneet Jallinojan jaottelua.

Jallinoja toki toteaa väitöskirjassaan, että Yhdistys 9:n tavoitteena oli muuttaa myös miehen roolia, mutta hänen mukaansa sillä puollettiin miesten mukanaoloa yhdistyksessä. Tästä johtuen Jallinoja määritteli yhdistyksen naisasiajärjestöksi, koska sen toiminnassa korostui hänen tulkintansa mukaan naisten aseman ajaminen. Lisäksi yhdistyksen sukupuolikäsitys perustui ajatukseen naisten muuttamisesta miesten kaltaisiksi. (Jallinoja 1983, 124–125.) Perusteluina määrittelylleen Jallinoja käyttää järjestön käytännön toimintaa ja sen ideologista taustaa, joita hän on tulkinnut analysoimalla jäsenten sukupuolijakaumaa, yhdistyksen laatimia raportteja ja sen edustamaa naiskäsitystä. Ensinnäkin Jallinoja (1983, 124) toteaa, että yhdistyksen kaikista jäsenistä

miehiä oli vain 28%. Koska miesten osuus oli ”suhteellisen pieni”, on hänen mukaansa perusteltua väittää, että ”Yhdistys 9 oli enemmän naisasiayhdistys kuin nais- ja miesasiayhdistys”. Alaviitteessä hän lisää, että ”tätä mieltä olivat myös eräät haastatellut Yhdistys 9:n aktiivit”. Toiseksi hän perustelee yhdistyksen määrittelyä naisasiajärjestöksi sillä, että siihen ”viittaa myös yhdistyksessä tehty työ, joka painottui naisasian ajamiseen”:

Vaikka myös yhdistyksessä toimineiden työryhmien raporteissa käsiteltiin sukupuolirooleja suhteellisen tasapuolisesti, useinkaan erityisesti korostamatta naisten epäoikeudenmukaista asemaa, käsitelyjen teemojen sisältö osoitti, että taustalla kangasteli kaikesta huolimatta ennen kaikkea naisen roolin käsittäminen miehen roolia heikommaksi. (Jallinoja 1983, 125.)

Jallinoja mainitsee väitteensä tueksi neljä raporteista ja julkilausumista poimittua esimerkkiä: niistä kaksi ensimmäistä edustaa hänen tulkintansa mukaan pyrkimystä parantaa naisten asemaa ja kaksi edustaa miesten eduista lähtevää vaatimusta.³ Jallinoja ei kuitenkaan esittele raporteista tekemäänsä analyysiä, sen aineistoa ja tuloksia sen tarkemmin. Jääkin epäselväksi, miten hän on Yhdistys 9:ää ja sen toimintaa tutkinut. Kolmanneksi Jallinoja perustelee väitettään rinnakkaisten toimijoiden näkökulmalla, sillä hänen mukaansa ”myös vanhoissa naisasiajärjestöissä ymmärrettiin, että Yhdistys 9 edusti naisasialiikettä” (Jallinoja 1983, 125).

Väitteen siitä, että Yhdistys 9:n tavoitteena oli tehdä naisista miehen kaltaisia, Jallinoja perustelee yhdistyksen alla toimineiden työryhmien raporteista tekemällään analyysillä. Jallinoja kertoo, että hän ei ole tehnyt raporteista kvantitatiivista sisällönanalyysiä, vaan on pyrkinyt löytämään yhdistyksen edustaman naiskäsitetyksen olennaiset piirteet. Hän ei tässäkö kohdin kerro, miten hän on aineistoaan analysoinut, vaan esittelee vain niistä tekemänsä johtopäätökset. Hänen tulkintansa mukaan

3 Esimerkit ovat seuraavat: vaatimus kotitöiden tasaamisesta merkitsi yhtäältä miesten silloisen roolin muuttamista, mutta vaatimus ei perustunut miesten etunäkökohtiin vaan naisten aseman parantamiseen; samantyyppinen asetelma oli kyseessä vaadittaessa kaksinaismoralismista luopumista. Sen sijaan isän oikeus lapsen hoitoon ja kasvatukseen perustui Jallinojan mielestä miesten etuihin, samoin näkemys siitä, että miehinen sukupuolirooli oli liian vaativa ja yksipuolinen.

”60-lukulainen sukupuolirooli-ideologia muodosti kolme toisiinsa kytkeytyvää tasoa”: tavoitteena oli naisten, ennen kaikkea perheellisten naisten palkkatyön yleistyminen. Se edellytti lasten päivähoidon järjestämistä, syntyvyyden säännöstelyn ja abortin sallimista sekä kotityön jakamista ja rationalisointia. Muutokseen pyrittiin kasvatuksen, lainsäädännön ja joukkotiedotuksen keinoin. (Jallinoja 1983, 152–154.)

Esitettyään tämän tulkin Jallinoja keskittyi käsittelemään lähemmin niitä yhdistyksen tuottamia raportteja, joissa käsitellään edellä mainittuja teemoja. Muut raportit hän on siis rajannut tarkastelun ulkopuolelle, eikä hän palaa niihin tutkimuksessa myöhemmin. Yhdistyksen raporttien lisäksi hän viittaa sellaisiin tieteellisiin ja julkisiin keskusteluihin, joissa on esitetty samanlaisia vaatimuksia kuin mitä Yhdistys 9 näiden teemojen osalta esitti. Niiden pohjalta hän väittää, että Yhdistys 9:n luomaa naiskäsitystä vastaavan elämäntyylin edustajaksi tuli ”menevä nainen”, jonka oli kotitöiden rationalisoinnin ja jakamisen vuoksi mahdollista käydä ansiotyössä ja osallistua häntä kiinnostaviin toimintoihin (Jallinoja 1983, 160). Yhdistyksen tarkoituksena ei siis ollut muotoilla naiselle uutta sukupuoliroolia vaan hävittää sukupuolten väliset erot, Jallinoja (1983, 161) väittää. Hän perustelee väitettä seuraavasti:

Naisen uusi rooli ei ollut eräässä mielessä sukupuolirooli lainkaan, sillä se itse asiassa hävitti sukupuolten väliset sosiaaliset erot [viite 63: Komarovsky, Mirra, 1946, 185]. Tämä näkemys tuli esiin mm. Yhdistys 9:n jäsenen, Tapani Valkosen Anna-lehdessä olleessa haastattelussa: ”Yhteiskunnan muuttuminen johtaa näin miesten ja naisten tehtävien samanaistumiseen sekä työ- että perhe-elämässä.” ... ”Kun tämä kehityksen pääsuunta tiedetään, aiheutetaan perinteellisiä roolieroja korostamalla vain turhia ristiriitoja ja vaikeutetaan sopeutumista muutoksiin.” (Jallinoja 1983, 161.)

Edellä esittämänsä pohjalta Jallinoja väittää, että ”Naisia oltiin siten yhdenmukaistamassa miesten

kaltaisiksi”. Hän esittää väitteensä tueksi huomautuksen siitä, että ”[t]ämän tendenssin yhtenä merkkinä on pidettävä myös sitä, että Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan naistoimikunta lakkautettiin keväällä 1967”, ja että ”[m]iesten ja naisten roolien samankaltaistumista oli käsitelty jo Margaret Mead vuonna 1935. (Jallinoja 1983, 161.)

Esitellessään ja analysoidessaan Yhdistys 9:n naiskäsitystä Jallinoja siis viittaa laajempaan sukupuolirooleja koskevaan tieteelliseen keskusteluun, Meadin lisäksi Mirra Komarovskyn⁴ erittelemättä, missä määrin yhdistyksen tavoitteet ja toiminta niitä edustivat. Lisäksi hän poimii väitteensä tueksi yhden yhdistyksen aktiivin yhdessä naistenlehtihaastattelussa (*Anna* 9/1966, 16) esittämän luonnehdinnan. Yhteenvetona Jallinoja päättelee: ”Yhdistys 9 oli luomassa naisille uutta ja aika miehistä standardia. -- leimallista yhdistyksen naiskäsitykselle oli se, että naisen roolia tuli muuttaa miehen roolin suuntaan.” (Jallinoja 1983, 161–162.) Samanaikaisesti hän jättää huomiotta Yhdistys 9:n jäsenten muissa lehtihaastatteluissa ja omissa tavoiteohjelmissään toistaman muotoilun yhdistyksen tavoitteesta, jossa ”naisten” ja ”miesten” sijaan puhutaan yksilöistä:

Yhdistys 9:n päämääränä on muuttaa yhteiskunnassa vallitsevaa sukupuolten välistä rooli- ja työnjakoa nykyistä oikeudenmukaisemmaksi ja tarkoituksenmukaisemmaksi. Oikeudenmukaisuus tarkoittaa, että yksilöllä on sukupuolesta riippumatta mahdollisuus toteuttaa itseään; tarkoituksenmukaisuus, että yksilölliset kyvyt saatetaan tehokkaimmalla mahdollisella tavalla yhteiskunnan palvelukseen. (Yhdistys 9:n säännöt, julkaistu myös esim. *Kansan Uutisissa* 1969, kursivoinnit artikkelin kirjoittajien.)

Perustellessaan jälkikäteen yhdistyksen tavoitteita Mickwitz on täsmentänyt, että Yhdistys 9:n tavoitteena oli poistaa miesten ja naisten karsinat ja antaa molemmille sukupuolille vapaus liikkua tällä laajalla alueella. Miehen rooli ei Mickwitzin mukaan ollut päämääränä. Koska yhteiskunnalliset epäkohdat johtuivat yhdistyksen mielestä miehen ja naisen

4 Lähteet ovat: Mirra Komarovsky (1946) *Cultural Contradictions and Sex Roles*. *The American Journal of Sociology* LII:2, 184–189; Margaret Mead (1935) *Sex and Temperament in Three Primitive Societies*. London: George Routledge & Sons.

erilaisista rooleista, yhdistyksen tavoitteena oli luopua sukupuolirooleista siten, että kumpikin sukupuoli saisi vapaasti järjestää ja rakentaa elämänsä yksilöllisten taipumusten, ei sukupuolen perusteella. (Mickwitz 2008c, 33–34.) Yhdistyksen tasa-arvokäsitys pohjautui hänen mukaansa pikemminkin yksilölliset erot tunnistavan sukupuolisensitiivisyyden kuin erot kieltävän tai yhteen sukupuolimalliin pohjaavan sukupuolineutraaliuden ajatukseen. *Roolien murtajat* -kirjassa huomautetaan lisäksi, että miehen etuja ajettiin laajemmin kuin Jallinojan tutkimuksen perusteella voisi päätellä. Julkisuudessa eniten kohua ja keskustelua herätti yhdistyksen aloite isyyslomasta, mutta yhdistys nosti esiin myös miesten työntekoon, sairastavuuteen ja ammatinvalintaan liittyneitä teemoja (Mickwitz 2008b, 34–38). Mickwitzin tulkintaa tukee Tuija Parvikko (1990, 94), joka on todennut miesten keskeisen osuuden suomalaisessa roolikeskustelussa erottaneen sitä muissa länsimaissa 1960-luvulla käydystä sukupuoliroolidebatista. Parvikko ei mainitse Yhdistys 9:ää suoraan, mutta yhdistyksen voidaan päätellä sisältyvän hänen määrittelemäänsä suomalaiseen roolikeskusteluun.

MYÖHEMMÄT TULKINNAT

Jallinojan jälkeen Yhdistys 9:ää ovat tutkineet lähemmin Anne Maria Holli gradututkimukseen pohjaavissa artikkeleissaan (1988; 1990) sekä Solveig Bergman väitöskirjassaan *The Politics of Feminism: Autonomous Feminist Movements in Finland and West Germany from the 1960s to the 1980s* (2002). Bergman määrittelee Yhdistys 9:n suomalaisen toisen aallon feminismin ensimmäiseksi vaiheeksi, ei siitä erilliseksi liikkeeksi kuten Jallinoja. Lisäksi hän kyseenalaistaa naisasiayhdistys-määritelmän huomauttamalla, että Yhdistys 9 käytti sukupuoliroolin käsitettä naisten oikeuksien ja feminismin sijaan tuodakseen esiin, että myös miehen roolia tuli problematisoida (Bergman 2002, 134–135). Holli (1988; 1990) määrittelee Yhdistys 9:n naisten, miesten ja lasten asioita ajaneeksi liikkeeksi (ei naisasia- tai feministiseksi liikkeeksi), jonka tehtävänä oli sukupuoliroolien uudistaminen siten, että yksilöllä on oikeus toteuttaa itseään kaikilla elämänaalueilla sukupuolesta riippumatta.

Hollin analyysi Yhdistys 9:n sukupuolikäsityksestä onkin Jallinojan analyysiä täsmällisempi. Holli esimerkiksi huomauttaa, että elämän eri alueiden tasajako, jota yhdistys ajoi, ei toteutunut sen tavoitteissa täydellisenä. Holli mainitsee tästä kaksi esimerkkiä: ensinnäkään yhdistys ei pyrkinyt avaamaan vain miehiä koskevaa maanpuolustusvelvollisuutta naisille vaan vaati koko asevelvollisuuden lakkauttamista. Toiseksi naisille kuulunutta kodinhoitovelvollisuutta ei pyritty jakamaan sukupuolten kesken, vaan ratkaisuna pidettiin kollektiivipalveluita ja kotitöiden rationalisointia, jotka vähentäisivät kotona tehtävien kodinhoidollisten velvoitteiden määrää. (Holli 1988, 324; 1990, 74–75.) Yhdistys 9 ei siis Hollin mukaan pyrkinyt sukupuolten väliseen konfliktiin, vaan ratkaisua sukupuolta koskeviin ongelmiin haettiin kannustamalla naisia osallistumaan miesten johtamien organisaatioiden toimintaan yhtä aktiivisesti kuin miehet. Täten mieskansalaisuus edusti myös Hollin tulkinnan mukaan yhdistyksen toiminnassa normia, johon naisten tuli pyrkiä. (Holli 1990, 85.) Tulkinta sivuuttaa kuitenkin yhdistyksen 1960-luvulla määrittelemät tavoitteet, joihin sisältyi muun muassa vaatimus siitä, että mies ottaisi kannettavakseen osuutensa perheen ja kodin hoitamisesta (Rotkirch 1968, 71). Tuula Juvenen (2010, 264) onkin todennut, että perheen sisäiseen työnjakoon puuttuessaan yhdistys oli uudenvainainen ilmiö, koska aiemmin naisasialiikkeet olivat asettaneet vaatimuksia nimenomaan naisille ja yhteiskunnalliselle päätöksenteolle, eivät miehille.

Bergmanin ja Hollin lisäksi tulkintoja Yhdistys 9:stä ja suomalaisesta 1960-luvun roolikeskustelusta ovat esittäneet (aikajärjestyksessä) Tuija Parvikko (1990), Raija Julkunen (1994), Anu Koivunen (1994), Jaana Kuusipalo (1999), Laura Saarenmaa (2010) ja Arto Jokinen (2012). Lisäksi Yhdistys 9:n toimintaa on tarkasteltu osana 1960-luvun yhteiskunnallista liikehdintää ja radikalismia (esim. Bonsdorff 1989; Tuominen 1990; Siisiäinen 1990) ja suhteessa Naisasialiitto Unionin ja Marxist-Feministerna-ryhmän toimintaan (Hagner & Försti 2006; Taavetti 2012; Taavetti 2010). Yhteistä kaikille näille on, kuten Mickwitz (2008b, 210) on tuonut esiin, että tutkijat eivät ole Hollia lukuun ottamatta perehtyneet yhdistyksen tuottamiin alkuperäislähteisiin vaan he ovat tehneet tulkintansa Jallinojan päätelmien ja

huomioiden pohjalta. Muutamat tutkijat ovat käyttäneet lähteenä myös vuonna 1968 julkaistua yhdistyksen aktiivien toimittamaa artikkelikokoelmaa *Miesten maailman nurjat lait*, jossa käsitellään roolikeskustelun teemoja, yhdistyksen tavoitteita ja niiden herättämää keskustelua. Kirja kattaa kuitenkin vain osan yhdistyksen toiminnasta, josta kattavampaa tietoa antavat yhdistyksen pöytäkirjat, raportit, kannanotot ja toimintakertomukset. Yhdistyksen toiminnasta kertynyttä aineistoa olisi kuitenkin ollut tutkijoiden vapaasti käytettävissä jo 1980-luvulla, vaikka Margaretha Mickwitzin keräämä henkilökohtainen arkisto onkin tallennettu Kansan Arkistoon vasta vuonna 2015. Tutkijoiden olisi toisin sanoen ollut mahdollista käyttää myös alkuperäisaineistoja.

Yhteistä Jallinojan (1983), Hollin (1988; 1990), Parvikon (1990), Julkusen (1994), Koivusen (1994), Kuusipalon (1999) ja Bergmanin (2002) tulkinnoille on se, että ne käsittelevät Yhdistys 9:ää yhtenä, joskin keskeisenä 1960–1970-luvuilla muotoillun tasa-arvopolitiikan tai -liikkeen edustajana. Siihen kuuluivat Yhdistys 9:n lisäksi Naisten asemaa tutkiva komitea (1966) ja vuonna 1972 perustettu Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (Tane). Yhdistys 9:n panos kummankin perustamisessa ja toiminnassa oli merkittävä, mutta Yhdistys 9:n tavoitteet eivät sellaisenaan päätyneet kummankaan ohjelmaan eivätkä lopullisiin lakimuotoiluihin, sillä keskusteluun ja tavoitteiden määrittelyyn osallistivat myös poliittiset puolueet niin vasemmalta kuin oikealta kuten myös useat muut järjestöt. Kuten Julkunen (1994, 194) ja Bergman (2002, 139–149) ovat todenneet, komitean ja Tanen ajama tasa-arvopolitiikka limittyi hyvinvointivaltion projektiin, eivätkä Yhdistys 9:n ajamat alkuperäiset ajatukset näy lopullisissa kannanotoissa, koska ne jauhautuivat ja piiloutuivat sovitettaessa niitä muihin intresseihin. Naisten emansipaatiota koskevat vaatimukset sovitettiin yleistä sosiaalista tasa-arvoa ajavien tavoitteiden sisään, jolloin sukupuolikonflikti häivyttiin taustalle. (Julkunen 1994, 194; Bergman 2002, 139–149.) Yhdistys 9 ajoi esimerkiksi vapaata aborttia, mutta sen kanta ei päätynyt lopulliseen aborttilakiin (Räsänen 1984, 149; Räsänen 2002, 105).

Kun Koivunen (1994, 82–83), Kuusipalo (1999, 71) ja Bergman (2002, 238) tiivistävät, että 1960-luvun

tasa-arvostrategian tavoitteena ja samalla ongelmana oli se, että naisten tuli pyrkiä olemaan miesten kaltaisia, he eivät siis puhu Yhdistys 9:stä vaan laajemmasta, myös muita toimijoita sisältävästä liikkeestä. Ongelmallista tulkinnoissa on se, että he eivät erittele, mikä oli Yhdistys 9:n osuus liikkeessä. Toisekseen tutkijoiden mielenkiinto on kohdistunut hyvinvointivaltion rakentamiseen ja viralliseen tasa-arvopolitiikkaan, kuten media-tutkija Laura Saarenmaa on huomauttanut, mistä johtuen tutkimuksen tiedonintressit ovat ohjanneet kiinnittämään huomiota naisten työssäkäyntiä, lastenhoitoa ja muita sosiaali- ja perheasiain lainsäädäntöä koskeviin kysymyksiin (Saarenmaa 2010, 232). Esimerkiksi *Miesten maailman nurjat lait* -kirjassa käsitellään paitsi naisten työssäkäyntiä, lasten päivähoitoa ja lainsäädäntöä koskevia teemoja myös seksuaalisuutta sekä naimattomien ja miesten asemaa. Lisäksi yhdistyksen työ abortin ja ehkäisyyn sallimisen sekä seksuaalipoliittisen yhdistyksen Sexpon perustamisen hyväksi kuten myös sen puolesta, että yksityisenä asiana pidetty seksuaalisuus ymmärrettäisiin myös yhteiskunnallisena kysymyksenä, muodostavat selkeän jatkumon feministien 1970-luvulla käsittelemiin teemoihin kuten feministiseen ruumiinpolitiikkaan. Rajamalla nämä teemat pois tutkijat ovat katkaisseet tosiasiallisen jatkumon Yhdistys 9:n ja 1970-luvun feministisen liikkeen välillä. Kolmanneksi tutkijat ovat tarkastelleet tasa-arvopolitiikkaa toteutuneen politiikan, ei sitä koskevien tavoitteiden kautta. Kokonaan toinen kysymys on se, millaisia tavoitteita Yhdistys 9:llä oli sukupuolten tasa-arvon suhteen ja millaisen prosessin kautta alkuperäiset tavoitteet saivat muotonsa lopullisissa tasa-arvopoliittisissa tavoitteissa ja niiden toteutustavoissa. Jatkossa olisikin olennaisempaa kysyä, missä muodoissa sukupuolten tasa-arvoa ja feminismmin tavoitteita on Suomessa ajettu ja toteutettu.

ONGELMALLISET LEHTIAINEISTOT

Laura Saarenmaa on huomauttanut, että käsitys Yhdistys 9:stä on julkisen keskustelun osalta muodostettu käyttämällä lähteenä pääosin sanomalehtiä. Aikakauslehdet on sivuutettu, vaikka myös niissä käsiteltiin aihetta runsaasti, ja itse asiassa moni-

puolisemmin kuin sanomalehdissä. (Saarenmaa 2010, 230–233.) Myös Jallinojan tutkimuksessa lehtiaineistot näyttävät valikoituneen varsin summittaisesti ja niitä käytetään tosiasialausuntoina, mistä myös *Roolien murtajat* -kirjassa huomautetaan: sen sijaan, että tutkijat olisivat oikoneet aikalaiskeskusteluissa esiintyneitä väärinkäsityksiä, he ovat toistaneet niitä. Mickwitz kuvaa alkuaikojä seuraavasti:

Keskustelussa jouduttiin aluksi selittämään ja selkiyttämään monia käsitteitä. Monet eivät ymmärtäneet, ettei Yhdistys 9 halunnut sopeuttaa naisten miesten yhteiskuntaan vaan että sen tavoitteena oli sekä miesten että naisten jaettu vastuu ja jaetut edut ihmisinä ja yksilöinä. (Mickwitz 2008c, 31.)

Aikalaisaineistot osoittavat, että julkisuudessa käytiin jatkuvaa neuvottelua siitä, mitä Yhdistys 9 oikeastaan on. Vuonna 1965 Margaretha Mickwitz esimerkiksi erotti *Hufvudstadsbladetin* haastattelussa yhdistyksen naisasialiikkeestä, jonka hän määritteli vanhakantaiseksi naisten asian ajamiseksi (Annika, *Hufvudstadsbladet* 24.11.1965). Sen sijaan toimittajat näkivät Yhdistys 9:n ja varhaisempien naisasijärjestöjen välillä myös jatkuvuutta. Esimerkiksi *Helsingin Sanomien* (15.6.1969) Carl Henning esitteli vuonna 1969 julkaistussa artikkelissaan Yhdistys 9:n uuden naisasialiikkeen edustajana. Eroa vanhaa naisasialiikettä edustaneeseen Naisasialiitto Unioniin toimittaja tosin korosti kertomalla Yhdistys 9:n ajavan naisasian ohella myös miesten ja lasten asiaa. Oman aikansa julkisessa keskustelussa Yhdistys 9 esiintyi usein liikkeenä, joka ajoi molempien sukupuolten roolien muutosta sijoittuen kuitenkin suomalaisen naisasialiikkeen pitkälle jatkumolle.

Myös yhdistystä kritisoineissa yleisönosastokirjoituksissa sitä käsiteltiin toistuvasti osana naisasialiikettä. Samanaikaisesti kriitikot kyseenalaistivat yhdistyksen kannanottojen mielekkyyden:

Nykyisellä naisasialiikkeellä, jota meillä edustaa Yhdistys Yhdeksän, on epäkohtelias tapa julkisesti halventaa kotirouvien ammattia, jota nimitetään omituisin perustein 'rooliksi' tai 'eroottiseksi asemaksi'. Tällainen ajattelutapa on saanut aikaan

kielteistä suhtautumista yhdistyksen toimintaan eikä suinkaan se, että vastustettaisiin naisasialiikettä yleensä. Isoäitien ja heidän äitiensä aikana ensimmäinen naisasialiike todella toimi naisen aseman parantamiseksi, ja tässä riittäisi nykyiselläkin naisasialiikkeellä vielä ihan tarpeeksi tehtävää. (Filosofian maisteri Marja-Liisa Koiviston kommenttipuheenvuoro, *Yhteishyvä* 3–4/1968.)

Aikalaisen tulkinnoissa yhdistyksen tavoitteet saattoivat toisin sanoen näyttäytyä pyrkimyksenä muuttaa naiset miesten kaltaisiksi. Tämä paikantaa yhden keskeisen väärintulkintojen lähteen, mihin myös Saarenmaa (2010, 280) on kiinnittänyt huomiota. Hänen mukaansa sukupuolirooleihin liittyvien ”karsinoiden avaaminen” näyttäytyi julkisessa keskustelussa niin sanotun naisellisen naiseuden torjumisena. Onkin mahdollista, että yhdistyksen tavoitteita koskevat käsitykset on ainakin osittain luettu lehtien palstoille päässeistä vastapuolen kommentteista, joissa keskityttiin perustelevaan, kuinka yhdistyksen ajama muutos naisen rooleihin murentaisi luonnollisen sukupuolijärjestyksen (esim. Runeberg, *Me Naiset* 9/1966, 38–41).

Naisen roolin muutos korostui esimerkiksi *Anna*-lehdessä vuonna 1966 julkaistussa toimittaja Esko Helmisen kuvauksessa Ryhmä 9:stä:

Ryhmä 9 koostuu 23–33 vuoden ikäisistä ihmisistä, joita vallitseva miehen ja naisen roolijako ei tyydytä. Tämä ryhmä toimii naisten yhteiskunnallisen aktiivisuuden lisäämiseksi ja yrittää luoda mahdollisuuksia naisille itse vapaasti valita roolinsa.” (Helminen, *Anna* 6/1966. Kursivoinnit kirjoittajien.)

Naisen aseman ajaminen nousi esiin myös artikkeliin kootuissa Ryhmä 9:n jäsenten haastatteluisa. Selitystä voidaan hakea julkaisufoorumista, sillä naisille suunnattua lehteä tehnyt *Annan* toimitus on todennäköisesti rakentanut jutun kärjen tietoisesti naisen aseman parantamisen varaan. Aikaisemmilla tutkijoilla ei näytä kuitenkaan olleen aina selkeää käsitystä joukkoviestimien erilaisista konsepteista,⁵ mistä johtuen esimerkiksi naistenlehdessä julkaistua artikkelia ei ole välttämättä osattu analysoida

5 Naistenlehtien lajityypeistä ja konventioista ks. esim. Töyry 2005.

oman lajityyppinsä konventioiden näkökulmasta. Tämä ei toki ole yksinomaan feminismin historiankirjoituksen ongelma vaan tutkijoita on laajemmin kritisoitu siitä, että he käyttävät lehtiaineistoja muiden lähdeyyppien tapaan huomioimatta niiden journalistista kontekstia (esim. Saarenmaa 2010, 28–30; Töyry, Saarenmaa & Särkkä 2011, 31–32; Kurvinen 2018).

Edellä mainitusta Carl Henningin artikkelista Jallinoja on nostanut esiin ainoastaan Yhdistys 9:n ja Naisasialiitto Unionin näkemuserot naisasiasta pohtimatta sen tarkemmin, miksi artikkeli on ylipäätään haluttu rakentaa kahden järjestön esittelyä. Samaan artikkeliin viittaa myös Jallinojan sa luenut Saarenmaa (2010, 36–37, 277–289), joka mediatutkijana kuitenkin pohtii oman tutkimusaineistonsa lehdissä julkaistuja Yhdistys 9:stä tehtyjä juttuja monisyisemmin. Saarenmaan mukaan ajan julkisuuskulttuuria leimasi yhtäaikaaisesti sekä skandalisoituminen, intimisoituminen että asiallistuminen. Viimeisin niistä avasi naisille uusia mahdollisuuksia osallistua julkiseen keskusteluun, mutta dramaattista jännitettä rakennettiin vastakkainasettelulla, mikä näkyi myös sukupuolirooleista käydyssä keskustelussa. Saarenmaan tutkimuksessa Yhdistys 9 ei ole tarkastelun keskiössä vaan sitä käsitellään ainoastaan yhtenä ajan julkisuuskulttuurissa esiintyneenä keskusteluosapuolena, mistä johtuen tutkimus nojaa yhdistyksen toiminnan ja tavoitteiden määrittelyssä vahvasti aikaisempaan tutkimukseen. Hänen analyysinsä on kuitenkin oiva esimerkki siitä, että aikalaistekstien tulkitseminen julkaisu-kontekstia vasten tarjoaa monitahoisemman kuvan yhdistyksen tavoitteista ja sen roolista julkisuudessa käydyissä keskusteluissa kuin mitä aikaisemmassa tutkimuksessa on pystytty esittämään.

FEMINISMIN MÄÄRITELMÄ TUTKIMUKSISSA

Yhteiskunnalliset liikkeet ovat aina puheen tuotteita ja ne käyvät diskurssikamppailuja muiden toimijoiden kanssa (Bergman 2004). Mickwitz (2008b, 210) on huomauttanut, että haastatellessaan yhdistyksen aktiiveja Jallinoja käytti kysymyksissä yksinomaan termiä ”naisasia”. Yhdistys itse pyrki kuitenkin erottautumaan naisasiasta ja myöhemmin myös feminismitä, koska niitä molempia pidettiin vain naisiin

keskittyvänä vanhoillisena toimintana. Yhdistyksen toiminnan lähtökohtana oli siksi sukupuoliroolin käsite. (Eskola ym. 1967; Mickwitz ym. 2008.) *Roolien murtaajat* -kirjassa Mickwitz (2008b, 31–32) huomauttaa, että feminismiin sisältyvää naisten erillistä toimintaa pidettiin Yhdistys 9:ssä vanhoillisena sen omiin periaatteisiin verrattuna. Nykyperspektiivistä katsottuna nais erityisyydestä irtautunut 2000-luvun feminismi sen sijaan muistuttaa hänen mielestään Yhdistys 9:n tavoitteita (Mickwitz 2008a, 263). Suomalaisen feminismin tutkijat ovat kuitenkin 2000-luvullakin lähestyneet Yhdistys 9:ää lähinnä feminismitä erillisenä tasa-arvoliiikkeenä eikä oman aikansa feminismin edelläkävijänä.

Näyttää siltä, että Yhdistys 9:stä ja feminismitä tehtyjä tulkintoja ovat osaltaan ohjanneet aikalaistoimijoiden tekemät, erontekoa korostavat tulkinnat, kuten myös Riikka Taavetti (2010, 27) on huomauttanut. Tätä ei ole aiemmassa suomalaisessa tutkimuksessa huomioitu, koska tutkijat ovat toistaneet kriittikittömästi 1970-luvun feministien omia määritelmiä, joiden kautta on rakennettu liikkeen identiteettiä ja perusteltu sen olemassaoloa. Esimerkiksi Jallinojan (1983, 203) haastattelemat feministit määrittivät, että Yhdistys 9:ssä oli ”tasa-arvonaisia [sic!], ei feministejä”. Jallinoja itse pohjasi tutkimuksensa amerikkalaisen radikaalifeminismin määritelmään, jonka mukaan feminismi syntyi radikaalista uusvasemmistolaisesta opiskelijaliikkeestä 1960-luvun loppupuolella. (Jallinoja 1983, 191ff.) Amerikkalaisessa feminismin historian tutkimuksessa tämän tulkinnan on huomautettu heijastavan liberaali- ja radikaalifeministien välistä määrittelykamppailua jälkimmäisen eduksi. Yhdysvalloissa liberaali naisten oikeuksien liike toi naisten asemaa ja yhteiskunnallista roolia koskevat kysymykset julkisuuteen jo 1960-luvun alkupuolella. Sen keskeisimpiä toimijoita olivat Betty Friedan kirjallaan *The Feminine Mystique* (suom. *Naisellisuuden harhat*, 1967) ja vuonna 1966 perustettu National Organization for Women (NOW). Vuosina 1967–1968 järjestäytyneen radikaalifeministisen liikkeen näkökulmasta NOW edusti kuitenkin valtiojohtoista miehiseen tasa-arvon malliin pohjaavaa tasa-arvopolitiikkaa, joka ei ollut feminismin hengen mukaista. (Esim. Henry 2004.)

Amerikkalaisen feminismin historiasta kertovaa tutkimusta hallitsikin aluksi radikaalifeminismin

näkökulma, joka palveli sen identiteetin rakentamista. NOW:n on esimerkiksi esitetty edustaneen perinteistä institutionalisoitunutta yhdistystoimintaa, vaikka se järjesti myös mielenosoituksia, katuperformansseja ja tiedostamisryhmiä (Barakso 2004, 1–50). Joissakin tulkinnoissa NOW:n merkitystä on vähätelty määrittelemällä se feminismin ensimmäisen aallon edustajaksi. Nimeämällä vuoden 1968 feministisen liikkeen alkuvuodeksi radikaalifeministit samalla mitäöivät aiemmin 1960-luvulla tapahtuneen toiminnan. (Henry 2004, 67–68.) Jallinojan tutkimus rakentuu samalla tavalla: se esittelee NOW:n olevan naisasiajärjestö, joka vastasi Yhdistys 9:n näkemyksiä (Jallinoja 1983, 139).

Myös Suomessa feministinen liike on tuottanut vastaavia erontekoja. Marxist-Feministerna-ryhmään kuuluneet Birgitta Boucht ja Carita Nyström määrittivät kirjassa *Denna värld är vår* (1975),⁶ että uusi naisliike erosi aiemmista siinä, että sen tarkoituksena oli radikaalilla tavalla paneutua yhteiskunnan ja kulttuurin perustuksiin ja hylätä ne. Aiempien liikkeiden ongelmana oli se, että niille riittivät samat oikeudet miesten kanssa. He nimeävät uuden naisliikkeen alkaneen vuonna 1968, ja tarkoittavat vanhalla naisliikkeellä aiempia porvarillisia ja työläisnaisliikkeitä, jolloin uusi naisliike määrittyy suhteessa niin sanottuun ensimmäisen aallon feminismiin. (Boucht & Nyström 1975, 13.) 1960-luvun sukupuolirooli liike sivuutetaan kirjassa kokonaan. Myös Jallinoja (1983, 227) sivuuttaa Yhdistys 9:n luonnehtiessaan, että ”vaatiessaan yksityisen saattamista poliittiseksi kysymykseksi feministit toivat yksityisen elämän julkisuuteen perusteellisemmin kuin naisasialiike koskaan aikaisemmin. – – Asiat, jotka varhaisen naisasialiikkeen naiset jättivät kirjaamatta elämäkertansa, tuotiin nyt voimalla julkisuteen.”

Molemmat yllä esitetyistä tulkinnoista toistuvat suomalaisen feminismin historiaa koskevissa aiempaan tutkimukseen nojautuvissa tulkinnoissa. Niiden mukaan 1960-luku oli maltillisen keskustelun aikaa, joka väistyi vasta 1970-luvun lopulla feministisen liikkeen aktivoituessa (esim. Taavetti 2012, 30), ja vasta feministinen liike paneutui radikaalilla tavalla yhteiskunnan ja kulttuurin perustuksiin ja toi ruumista ja seksuaalisuutta koskevat

kysymykset yhteiskunnalliseen keskusteluun (Taavetti 2012, 31; Bergman 2002, 146). Näissä tulkinnoissa sivuutetaan kuitenkin Yhdistys 9:n toiminta muun muassa aborttikysymyksen, kaksinaismoralismin ja sukupuolta koskevien kulttuuristen käsitysten esille tuojana. Nimenomaan ne yhdistyksen ajamat reformit, jotka uhkasivat perinteistä perhemallia ja toivat ihmisten yksityisasiat, kuten sukupuolielämän, julkisen keskustelun piiriin herättivät omana aikanaan tunnepitoista vastustusta. Lukijakirjeissä yhdistyksen jäseniä syytettiin esimerkiksi perheellisten naisten vapaan seksuaalikäyttäytymisen edistämisestä. (Esim. Bonsdorff 1986, 167; Mikkola 1966; *Kansan Uutiset* 5.2.1969; Salmela-Järvelin 1969.)

Yhdistys 9:n sivuuttaminen – joko tahattomasti tai käytetyn kirjallisuuden pohjalta – näkyy esimerkiksi naisten äänioikeuden satavuotisjuhla julkaisussa *Sukupuolen politiikka* (Moring 2006), jonka liitteenä on luettelo tasa-arvotyön merkkipaaluista Suomessa. Tästä luettelosta puuttuu kokonaan 1960-luku eli Yhdistys 9, naisten asemaa tutkinut komitea sekä Tane (vrt. Mickwitz 2008b, 212). Tämä siitä huolimatta, että tutkijoiden tulkinnoissa Yhdistys 9 on nähty usein nimenomaan tasa-arvoliikkeenä, kuten olemme aikaisemmin osoittaneet. Myös Naisasialiitto Unionin historia (Hagner & Försti 2006) uusintaa käsitystä feministisen liikkeen roolista uudistajana, koska Yhdistys 9 on siinä esitelty naisasialiikkeen niin sanotun hiljaisen kauden edustajana (1930–1960-luvut). Uusi kausi alkoi vasta 1970-luvulla feministisen liikkeen etabloitumisen myötä, mikä toki Naisasialiitto Unionin oman historian osalta pitääkin paikkansa.

Koska tutkijoiden painopiste on ollut erojen tarkastelussa, he eivät ole huomioineet sellaisia toiminnan muotoja ja tavoitteita, jotka yhdistävät Yhdistys 9:ää ja 1970-luvun feministiryhmiä. Arkistolähteet esimerkiksi osoittavat, että vaikka Yhdistys 9:ssä ei ollut tiedostamisryhmiä, tarve sen tapaiseen toimintaan tiedostettiin (Yhdistys 9:n hallituksen kokouksen pöytäkirja 9.1.1969, s. 2). Myös mielenilmaukset ja niiden strateginen hyödyntäminen julkisuuden tavoittelussa yhdistävät Yhdistys 9:ää ja 1970-luvun feministisiä ryhmiä.

6 Kirja oli ensimmäinen 1970-luvun suomalaisen feministisen liikkeen tuottama julkaisu.

FEMINISMIN AALLOT JA DISKURSSI-KAMPPAILUT

Yhdistys 9:ää koskevassa tutkimuksessa ja myös meidän siitä esittämässämme kritiikissä on kyse määrittelykamppailusta. Sen ytimessä on kysymys siitä, miten feminisimi ja sen tavoitteet määritellään. Olemme artikkelissamme osoittaneet, että suomalaisen niin sanotun toisen aallon feministisen liikkeen tutkimus on ollut puutteellista ja osin jopa virheellistä, sillä tutkijat ovat toistaneet 1970-luvun feministien itsemäärittelyä ja erontekoa edeltäjiinsä. Esittäessään tulkintoja tutkijat eivät ole huomioineet riittävällä tarkkuudella liikkeen sisäisiä ja ulkoisia diskurssikamppailuja, mistä johtuen Yhdistys 9 on toistuvasti sijoitettu omaksi erilliseksi vaiheeseen suomalaisen feminismin historiassa. Lisäksi Yhdistys 9:n tarkastelussa on keskitytty niihin teemoihin, joita on myöhemmin edistetty valtion virallisen tasa-arvopolitiikan kautta. Yhdistyksestä olisi tarpeen tehdä kattavampi tutkimus laajemmalla kysymyksenasettelulla ja lähdepohjalla.

Mikäli feminismin historiaa tarkastellaan erontekoa korostavien määrittelyjen pohjalta, Yhdistys 9:ää on vaikea sijoittaa feministisen liikkeen kehyyseen. Mikäli tarkastelemme yhdistyksen toimintaa kokonaisuudessaan ja määrittelemme feminismin laajemmin toimintana, joka pyrkii edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja muuttamaan tapaa, jolla sukupuolet yhteiskunnassa ja kulttuurissa ymmärretään, Yhdistys 9 sijoittuu eittämättä suomalaisen feminismin historian pitkälle jatkumolle. Nykynäkökulmasta tarkasteltuna Yhdistys 9 sijoittuu tavoitteillaan jopa lähemmäs nuoren polven intersektionaalisia feministejä, jotka ovat vaatineet esimerkiksi Naisasialiitto Unionin jäsenyyden avaamista miehille.

LÄHTEET

ARKISTOAINEISTOT

Yhdistys 9:n arkisto, Kansan Arkisto
Hallituksen kokouksen pöytäkirja 9.1.1969, 1F Cb
Seksuaalityöryhmän väliraportti, 1F Hd
Säännöt, 1F Ca
Toimintakertomukset vuosilta 1966–1970, 1F Db

Onko kuitenkaan oikein, että me tutkijoina kutsumme Yhdistys 9:n toimintaa feministiseksi, vaikka sen jäsenet pyrkivät irrottautumaan sekä aikaisemmasta naisasialiikkeestä että feminismistä? Nähdäksemme on, sillä menneisyyttä tarkastelevina tutkijoina meidän tehtävänä on analysoida aikalaistoimijoiden tekemiä määrittelyjä osana laajempaa historiallista kontekstia. Olemme osoittaneet, että yhdistyksen toiminnassa oli yhteneväisiä piirteitä monien feministisiksi määriteltyjen ryhmien kanssa. Lisäksi yhdistys jatkoi sitä kamppailua, jota naisasialiikkeet olivat käyneet jo yli sadan vuoden ajan naisten – ja myös miesten – aseman parantamiseksi. Esitämme, että jatkossa olisikin olennaisinta kysyä, missä muodoissa feminisimi on Suomeen omaksuttu ja miten eri tavoin sitä on täällä ajettu ja toteutettu.

Haluamme kiittää nimettömiä vertaisarvioitsijoita ja Martina Reuteria artikkelia kehittäneestä palautteesta.

FT Heidi Kurvinen työskentelee tutkijatohtorina Turun yliopiston tutkijakollegiumissa (TIAS). Hänen projektinsa käsittelee feminismistä käytyä neuvottelua suomalaisissa valtaviestimeedioissa 1960-luvulta vuoteen 2007. Aikaisemmin Kurvinen on tutkinut suomalaisten ja ruotsalaisten toimittajien historiaa eri näkökulmista. heidi.kurvinen@utu.fi

FT Arja Turunen on etnologian tutkijatohtori Jyväskylän yliopistossa. Hän tutki Suomen Akatemian rahoittamassa tutkijatohtoriprojektissa suomalaista toisen aallon feminististä liikettä ruohonjuuritason ja elämäkerrallisen näkökulman kautta. Lisäksi hän on tutkinut pukeutumisen ja naistenlehtien historiaa Suomessa. arja.h.turunen@jyu.fi

LEHTIAINEISTOT

- Annika (1965) Bort med könsrollerna önskan hos ny Grupp 9. *Hufvudstadsbladet* 24.11.1965.
- Helminen, Esko (1966) Ryhmä 9. *Anna* 6/1966, 16–19.
- Henning, Carl (1969) Kaksi ryhmää suomalaisen naisen (ja miehen) asialla. *Helsingin Sanomat* 15.6.1969.
- Kansan Uutiset (1969) Yhdistys 9 v. 1969. *Kansan Uutiset* 5.2.1969.
- Koivisto, Maija-Liisa (1968) Biologin sana roolikeskusteluun. *Yhteishyvä* 3–4/1968.
- Mikkola, Marja-Leena (1966) Yhdistys 9 ja työläisnaisten asia. *Suomen Sosialidemokraatti* 9.3.1966.
- Runeberg, Tutta (1966) Naisen rooli. Kari Suomalaisen puheenvuoro. *Me Naiset* 9/1966, 38–41.
- Salmela-Järvinen, Martta (1969) Päivän Sanomien 'Toukokuuhelle' ja Yhdistys 9:lle. *Päivän Sanomat* 13.4.1969.

KIRJALLISUUS

- Barakso, Maryann (2004) *Governing NOW. Grassroots activism in the National Organization for Women*. Ithaca: Cornell University Press.
- Bergman, Solveig (2004) Contextualising and Contrasting Feminisms. Studying Women's Movements from a Cross-country Perspective. Teoksessa Rømer Christensen, Hilda, Halsaa, Beatrice & Saarinen, Aino (toim.) *Crossing Borders. Re-mapping Women's Movements at the Turn of the 21st Century*. Odense: University Press of Southern Denmark, 22–39.
- Bergman, Solveig (2002) *The Politics of Feminism. Autonomous Feminist Movements in Finland and in West-Germany from the 1960s to the 1980s*. Åbo: Åbo Akademi University Press.
- von Bonsdorff, Johan (1986) *Kun vanha vallattiin*. Helsinki: Tammi.
- Boucht, Birgitta & Nyström, Carita (1976) *Denna värld är vår. Handbok i systerskap*. Helsingfors: Boklaget.
- Burton, Antoinette (1992) 'History' is now: feminist theory and the production of historical feminisms. *Women's History Review* 1:1, 25–39.
- Dahlerup, Drude (2004) Continuity and Waves in the Feminist Movement – a Challenge to Social Movement Theory. Teoksessa Rømer Christensen, Hilda, Halsaa, Beatrice & Saarinen, Aino (toim.) *Crossing Borders. Re-mapping Women's Movements at the Turn of the 21st Century*. Odense: University Press of Southern Denmark, 59–78.
- Dahlerup, Drude (1998) *Rødstrømperner. Den danske Rødstrømpebevægelses udvikling, nytænkning og gennemslag 1970–1985*. Bind 1. København: Gyldendal.
- Eskola, Katarina (toim.) (1968) *Miesten maailman nurjat lait*. Helsinki: Tammi.
- Evans, Elizabeth & Chamberlain, Prudence (2015) Critical Waves. Exploring Feminist Identity, Discourse and Praxis in Western Feminism. *Social Movement Studies* 14:4, 396–409.
- Ferree, Myra Marx (2006) Globalization and Feminism. Opportunities and Obstacles for Activism in the Global Arena. Teoksessa Ferree, Myra Marx & Tripp, Aili Mari (toim.) *Global Feminism. Transnational Women's Activism, Organizing, and Human Rights*. New York & London: New York University Press, 3–23.
- Ferree, Myra Marx & Martin, Patricia Yancey (1995) Doing the Work of the Movement. Feminist Organizations. Teoksessa Ferree, Myra Marx & Martin, Patricia Yancey (toim.) *Feminist Organizations. Harvest of the New Women's Movement*. Philadelphia: Temple University Press, 3–23.
- Ferree, Myra Marx & McClurg Mueller, Carol (2004) Feminism and the Women's Movement. A Global Perspective. Teoksessa Snow, David A., Soule, Sarah A. & Kriesi, Hanspeter (toim.) *The Blackwell Companion to Social Movements*. Malden, MA: Blackwell Publishing, 576–607.
- Finley, Laura L. & Stringer, Emily Reynolds (2010). *Beyond Burning Bras. Feminist Activism for Everyone*. Santa Barbara, Calif.: Praeger.
- Freedman, Estelle B. (2002) *No Turning Back. The History of Feminism and the Future of Women*. New York: Ballantine Books.
- Friedan, Betty (1963) *The Feminine Mystique*. New York: Dell Publishing.
- Friedan, Betty (1967) *Naisellisuuden harhat*. Suomentaneet Ritva Turunen & Jertta Roos. Helsinki: Kirjayhtymä.

- Hagner, Minna & Försti, Teija (2006) *Suffragettien sisaret*. Helsinki: Unioni Naisasialiitto
- Henry, Astrid (2004) *Not My Mother's Sister. Generational Conflict and Third-Wave Feminism*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Holli, Anne Maria (1990) Why the State? Reflections on the Politics of the Finnish Equality Movement Association 9. Teoksessa Keränen, Marja (toim.) *Finnish 'Undemocracy'. Essays on Gender and Politics*. Helsinki: The Finnish Political Science Association, 69–88.
- Holli, Anne Maria (1988) Yhdistys 9:n politiikan ja poliittikkäesitysten suhteen merkityksestä tasa-arvopoliitiikan syntyhistoriassa. *Politiikka* 30:4, 321–332.
- Jallinoja, Riitta (1983) *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet*. Helsinki: WSOY.
- Jenson, Jane (1995) Extending the Boundaries of Citizenship. Women's Movements of Western Europe. Teoksessa Basu, Amrita (toim.) *The Challenges of Local Feminisms*. Boulder: Westview Press, 405–434.
- Jokinen, Arto (2012). Miehät osana tasa-arvokeskustelua ja -politiikkaa. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Mieskysymys. Miesliike, -työ, -tutkimus ja tasa-arvopoliittikka*. Tampere: Tampere University Press, 63–76.
- Julkunen, Raija (1994) Suomalainen sukupuolimalli. Teoksessa Anttonen, Anneli, Henriksson, Lea & Nätkin, Ritva (toim.) *Naisten hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino, 179–202.
- Juvonen, Tuula (2010) Naisaktivismin muuttuvat ehdot. Teoksessa Saresma Tuija, Rossi, Leena-Maija & Juvonen, Tuula (toim.) *Käsi kirjä sukupuoleen*. Tampere: Vastapaino, 257–274.
- Koivunen, Anu (1994) Emansipaatio. Teoksessa Anttonen, Anneli, Henriksson, Lea & Nätkin, Ritva (toim.) *Naisten hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino, 77–109.
- Komarovsky, Mirra (1946) Cultural Contradictions and Sex Roles. *The American Journal of Sociology* LII:2, 184–189.
- Kurvinen, Heidi (2018) Toimittajat ja toimitusprosessit mediatekstien takana. *Historiallinen Aikakauskirja* 116:3, 310–322.
- Kuusipalo, Jaana (1999) Finnish Women in Politics. Teoksessa *Women in Finland*. Helsinki: Otava, 55–78.
- Laughling, Kathleen A. (2011) Introduction. Teoksessa Laughling, Kathleen A. & Castledine, Jacqueline L. (toim.) *Breaking the Wave. Women, Their Organizations, and Feminism, 1945–1985*. New York, Oxon: Taylor & Francis, 1–8.
- LeGates, Marlene (2012) *In Their Time: A History of Feminism in Western Society*. New York: Routledge.
- Lönnä, Elizabeth (2004) Waves in the History of Feminism. Teoksessa Rømer Christensen, Hilda, Halsaa, Beatrice & Saarinen, Aino (toim.) *Crossing Borders. Re-mapping Women's Movements at the Turn of the 21st Century*. Odense: University Press of Southern Denmark, 41–58.
- Lönnä, Elizabeth (2000) Discussing Waves of Feminism. Teoksessa Saarinen, Aino, Rømer Christensen, Hilda & Halsaa, Beatrice (toim.) *Women's Movement and Internationalization: The "Third Wave"*. Reports from the faculty of education 82/2000. Oulu: University of Oulu, 9–21.
- Mead, Margaret (1935) *Sex and Temperament in Three Primitive Societies*. London: George Routledge & Sons.
- Mickwitz, Margaretha, von Essen, Agneta & Nordgren, Elisabeth (toim.) (2008) *Roolien murtaajat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Mickwitz, Margaretha (2008a) 1960–2000 – mikä muuttui? Teoksessa Mickwitz, Margaretha, von Essen, Agneta & Nordgren, Elisabeth (toim.) *Roolien murtaajat*. Helsinki: Gaudeamus, 214–268.
- Mickwitz, Margaretha (2008b) Tutkijat ja Yhdistys 9. Teoksessa Mickwitz, Margaretha, von Essen, Agneta & Nordgren, Elisabeth (toim.) *Roolien murtaajat*. Helsinki: Gaudeamus, 208–213.
- Mickwitz, Margaretha (2008c) Yhdistys 9 ja sukupuoli-roolikeskustelu. Teoksessa Mickwitz, Margaretha, von Essen, Agneta & Nordgren, Elisabeth (toim.) *Roolien murtaajat*. Helsinki: Gaudeamus, 25–55.
- Moring, Anna (toim.) (2006) *Sukupuolen politiikka. Naisten äänioikeuden 100 vuotta Suomessa*. Helsinki: Otava.
- Ollila, Anne (1993) *Suomen kotien päivä valkenee... Marttajärjestö suomalaisessa yhteiskunnassa vuoteen 1939*. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Parvikko Tuija (1990). Conceptions of Gender Equality. Similarity and Difference. Teoksessa Keränen, Marja (toim.) *Finnish "Undemocracy". Essays on Gender and Politics*. Helsinki: Finnish Political Science Association, 89–111.
- Peltola, Kati (2008) Näkymiä 2000-lukuun. Teoksessa Mickwitz, Margaretha, von Essen, Agneta & Nordgren, Elisabeth (toim.) *Roolien murtaajat*. Helsinki: Gaudeamus, 200–207.
- Rømer Christensen, Hilda, Halsaa, Beatrice & Saarinen, Aino (2004) *Crossing Borders. Re-mapping Women's Movements at the Turn of the 21st Century*. Teoksessa

- Rømer Christensen, Hilda, Halsaa, Beatrice & Saari-
nen, Aino (toim.) *Crossing Borders. Re-mapping
Women's Movements at the Turn of the 21st Century*.
Odense: University Press of Southern Denmark, 7–20.
- Rotkirch, Holger (1968) Yhdistys 9 uudistusten joudut-
tajana. Teoksessa Eskola, Katariina (toim.) *Miesten
maailman nurjat lait*. Helsinki: Tammi, 62–73.
- Räsänen, Leila (2002) Hallituksen tasa-arvopolitiikkaa
tekemässä. Teoksessa Holli, Anne Maria, Saarikos-
ki, Terhi & Sana, Elina (toim.) *Tasa-arvopolitiikan
haasteet*. Porvoo & Helsinki: WSOY: Tasa-arvoasiain
neuvottelukunta: Sosiaali- ja terveystieteiden
ministeriö, 100–127.
- Räsänen, Leila (1984) Katsaus tasa-arvolainsäädännön
kehitykseen vuosina 1970–1982. Teoksessa *Mies –
nainen – ihminen. Tieteen näkemyksiä sukupuolten
eroista ja tasa-arvosta*. Helsinki: Opetusministeriö,
147–168.
- Saarenmaa, Laura (2010) *Intiimin äänet. Julkisuuskult-
tuurin muutos suomalaisissa ajanvietelohdissa 1961–
1975*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Siisiäinen, Martti (1990) *Suomalainen protesti ja yhdis-
tykset*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Sulkunen, Irma (1987) Naisten järjestäytyminen ja
kaksijakoinen kansalaisuus. Teoksessa Alapuro,
Risto, Liikanen, Ilkka, Smeds, Kerstin & Stenius,
Henrik (toim.) *Kansa liikkeessä*. Helsinki: Kirjayhty-
mä, 157–172.
- Sulkunen, Irma (1984) Suomalainen naisasialiike ja
naisemansipaatio. *Sosiologia* 21:1, 71–72.
- Taavetti, Riikka (2012) Kohti sosialistista feminismiä.
Marxist-Feministerna-ryhmä 1974–1978. *Naistutki-
mus–Kvinnoforskning* 25:3, 30–42.
- Taavetti, Riikka (2010) ”Sinunko rintasi? Ei vaan
pääoman!” Marxist-Feministerna-ryhmä ja sosialis-
tisen feminismin mahdollisuus 1974–1978. Pro gradu
-tutkimus. Helsingin yliopisto.
- Tuominen, Marja (1990) ”*Me kaikki ollaan sotilait-
ten lapsia*.” *Sukupolvihegemonian kriisi 1960-luvun
suomalaisessa kulttuurissa*. Helsinki: Otava.
- Töyry, Maija, Saarenmaa, Laura & Särkkä, Nanna (2011)
Monitieteisyyden haaste aikakauslehtitutkimukses-
sa – kohti konsepti- ja tutkimustietoisuutta. *Media &
viestintä* 34:3, 23–39.
- Töyry, Maija (2005) *Varhaiset naistenlehdet ja naisten
elämän ristiriidat. Neuvotteluja lukijasopimuksesta*.
Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Valovirta, Elina (2010) Ylirajaisten erojen politiikkaa.
Teoksessa Saresma, Tuija, Rossi Leena-Maija & Juvo-
nen, Tuula (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Tampere:
Vastapaino, 92–105.
- Wolfe, Leslie, R. & Tucker, Jennifer (1995) *Feminism
Lives: Building a Multicultural Women's Move-
ment in the United States*. Teoksessa Basu, Amrita
(toim.) *The Challenges of Local Feminisms*. Boulder:
Westview Press, 435–462.

RE-EXAMINING THE SECOND WAVE: THE ROLE OF ASSOCIATION 9 IN THE HISTORY OF FINNISH FEMINISM

Based on previous research, the arrival of the feminist movement in Finland has been dated to the 1970s. As a result of this, Association 9, which was active during the late 1960s, has been excluded from feminism and defined as a separate movement. In this article, we claim that there are two reasons for this. First, scholars have viewed Association 9 and its actions too narrowly. Second, they have not questioned the claims feminists of the 1970s have made of their predecessors. However, we argue that similarities exist between the actions of Association 9 and the later feminist movement. Our argument is based on archival material of Association 9 and media texts dealing with the late-1960s gender-role debate.

KEYWORDS: FEMINISM, ASSOCIATION 9, FINLAND, 1960S, 1970S

